

Ключевые слова: педагогическое мастерство, педагогическое творчество, инновации, инновационная педагогическая деятельность, готовность до инновационной деятельности.

SUMMARY

L. Milto. Innovative Pedagogical Activity as the Highest Level of Pedagogical Trade of Teacher.

The article deals with the theoretical analysis of pedagogical trade and innovative pedagogical activity as the highest level of professional trade of a teacher. Pedagogical trade is examined as a display of the greatest form of teacher activity, that is based on humanism and opens up in effective realization of methods and techniques of pedagogical co-operation in a concrete pedagogical situation and is closely related to innovative activity and pedagogical work of a teacher. Therefore professional preparation of a future teacher to innovative pedagogical activity must be directed at forming his willingness to accept pedagogical innovations and capture innovative pedagogical technologies. An innovative pedagogical activity is examined as purposeful professional activity of a teacher, basis of that is a comprehension of own pedagogical experience with the purpose of achievement of high professional results, pedagogical trade and introduction of new innovation technologies. Readiness of a teacher to the pedagogical innovations presents a personality innovative orientation and active pedagogical teacher actions that show up in his pedagogical trade, pedagogical work and formed professional self-identification.

Readiness of a teacher to innovative activity requires the special psychological and pedagogical preparation, because a teacher uses not only knowledge of the art of teaching in the process of professional activity but also modern knowledge from pedagogic and psychology, pedagogical technologies of studies and education, on the basis of that his readiness is formed to perception, estimation and realization of pedagogical innovations.

The increase of efficiency of educational process in higher educational pedagogical establishments envisages innovative development of bases of pedagogical trade of a student that plugs forming of readiness of a future teacher in innovative pedagogical activity and is the highest level of his professional development.

Pedagogical innovation is an innovation in pedagogical activity, changes in maintenance of studies and education with the aim of increase of their efficiency. The essence of innovative processes in education is a study, generalization and distribution of front-rank pedagogical experience and introduction of new achievements of psychological and pedagogical science in teacher's working practice.

Key words: pedagogical trade, pedagogical work, innovations, innovative pedagogical activity, readiness to innovative activity.

УДК 371.71:37.017:373(477)

I. В. Мордвінова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СПЕЦИФІКА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ УКРАЇНИ

У статті висвітлено історичний розвиток та запровадження здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах України на державному, регіональному й локальному рівнях. Проаналізовано державні, освітньо-виховні та

профілактичні програми й проекти. Схарактеризовано особливості організації та здійснення здоров'язбережувального виховання у школах України, виділено найефективніші підходи, принципи, форми, методи, засоби і технології виховання.

Ключові слова: здоров'язбережувальне виховання, молодші школярі, школа, державні освітньо-виховні та профілактичні програми, проекти, специфіка.

Постановка проблеми. Проблема формування, збереження і зміцнення здоров'я протягом багатьох століть посідає важливе місце. Держава детально вивчає стан здоров'я підростаючого покоління та чинники, що впливають на ведення школярами здорового способу життя. Молодші школярі – діти, для яких ідеалом, взірцем для наслідування є не тільки вчитель, а й батьки, які змалку повинні прищепити своїй дитині звичку вести здоровий спосіб життя: виконувати ранкову гімнастику, систематично грати на свіжому повітрі, дотримуватися режиму харчування й відпочинку тощо. Тільки тоді в дітей сформується звичка вести правильний і здоровий спосіб життя.

Аналіз актуальних досліджень. Вивченням питання здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах України займалися такі науковці, як: В. Бабаніч, Т. Бойченко, А. Войнаровський, Т. Воронцова, Н. Денисенко, А. Дубогай, О. Єреська, О. Іванашко, Т. Книш, С. Кондратюк, В. Кузнецов, Л. Лохвицька, С. Мединський, В. Омеляненко, В. Оржеховська, В. Пащенко, В. Пономаренко, Н. П'ясецька, С. Свириденко, С. Страшко, Є. Чернишова, О. Шиян та ін.

У статті подано авторське висвітлення специфіки організації та здійснення здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах України.

Мета статті – розкрити специфіку здійснення здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах України. Для реалізації мети поставлено такі завдання: висвітлити історію виникнення та розвитку здоров'я в Україні; проаналізувати державні, освітньо-виховні й профілактичні програми та проекти; охарактеризувати особливості організації та здійснення здоров'язбережувального виховання в початкових школах України.

Виклад основного матеріалу. Під специфікою здоров'язбережувального виховання у школах України розуміємо характерні особливості, які притаманні тільки цьому процесу.

Здоров'язбережувальне виховання здійснюється на державному рівні. Українські педагоги в загальноосвітніх школах працюють за такими державними програмами і проектами: «Діти України» (1996 р.), «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998 р.); «Основні напрямки розвитку

духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян України» (1999 р.); Програмою профілактики СНІДу та наркоманії на 1999–2000 роки (1999 р.); «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки (2002 р.); Національною програмою забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги та лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2004–2008 роки (2004 р.); «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 року (2006 р.); Національною програмою виховання учнів 1–12 класів (2007 р.); Загальнодержавною програмою протидії захворюванню на туберкульоз у 2007–2011 роках (2007 р.); Концепцією Державної програми «Здорова дитина на 2008–2017 роки» (2007 р.); «Здорова родина – здорова дитина» на 2008–2012 роки (2008 р.); «Молодь України» на 2009–2015 роки (2009 р.); Державною цільовою соціальною програмою зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення на період до 2012 року (2009 р.); «Основні орієнтири виховання учнів 1–12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України» (2011 р.) тощо.

Особливу роль у навчально-виховній діяльності педагогів відіграють стратегії розв'язання проблем поведінки учнів і профілактики захворювань школярів різних вікових категорій, які висвітлено в таких державних документах, як: стратегія ВООЗ «Здоров'я-2020» (2013 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.).

У 1997 р. створено «Концепцію неперервного валеологічного виховання та освіти в Україні», яка має на меті визначення системи безперервної валеологічної освіти, формування в учнів звички вести здоровий спосіб життя [3, 3–17].

У 1998 р. прийнято Цільову комплексну програму «Фізичне виховання – здоров'я нації» на 1999–2005 роки, яка спрямована на збільшення кількості учнів, які регулярно займаються різними видами фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, зменшення кількості молодших школярів, які мають відхилення у фізичному розвитку.

У 2002 р. затверджено Міжгалузеву комплексну програму «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки, яка сприяє покращанню стану здоров'я різних верств населення, наданню якісної і доступної медико-санітарної допомоги, вирішенню питань охорони здоров'я, досягненню стратегічних цілей щодо формування, збереження і зміцнення здоров'я школярів.

У 2006 р. запроваджено Державну програму «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 року, що спрямована на поліпшення репродуктивного здоров'я населення як важливої складової загального здоров'я.

У 2008 р. загальноосвітні навчальні заклади почали працювати за проектом «Здорова родина – здорова дитина» на 2008–2012 роки, який сприяв формуванню навичок здорового способу життя в учнів, зменшенню кількості захворювань, підвищенню компетентності батьків, учителів, учнів щодо здорового способу життя, самооцінки молодших школярів, почуття внутрішньої стійкості й упевненості в собі.

У 2011 р. учителі початкової ланки, плануючи навчально-виховну діяльність, посилаються на Державну програму «Основні орієнтири виховання учнів 1–12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України». Програма сприяє всебічному та гармонійному розвитку особистості молодшого школяра, ураховує вікові й індивідуальні особливості учнів, побудована за принципом концентризму та охоплює всі види виховання [4, 4–16].

В Україні розроблено проект Загальнодержавної програми «Здоров'я-2020: український вимір», метою якого є збереження та зміцнення здоров'я, профілактика захворювань, зниження кількості людей із захворюваннями, підвищення якості й ефективності надання медичної допомоги.

Особливу роль відіграють стратегії подолання низки різноманітних захворювань молодших школярів: здійснення аналізу стану здоров'я підростаючого покоління та чинників, що впливають на його розвиток; визначення ефективності проведення профілактичних заходів у загальноосвітніх школах та країні загалом; розроблення державних програм, які передбачають усунення недоліків попередніх програм; використання засобів масової інформації для ведення здорового способу життя; здійснення обов'язкової вакцинації всіх школярів; надання повної відповідальності виробникам і медичним працівникам за здійснення вакцинації та вироблення якісних, ефективних ліків.

На регіональному рівні в системі виховного процесу загальноосвітніх шкіл України створено освітньо-виховні та профілактичні програми, проекти щодо зміцнення здоров'я підростаючого покоління, профілактики алкоголізму, тютюнопаління, ВІЛ/СНІДу, наркоманії: «Школи сприяння здоров'ю» (1991 р.), «Корисні звички» (1997 р.), «Здоров'я через освіту» (2006 р.), «Абетка харчування» (2010 р.), «Здоров'я дитини – багатство України!» (2011 р.), «Зростаємо справжніми людьми» (2011 р.), «Мистецтво бути здоровим» (2012 р.).

До мережі «Шкіл сприяння здоров'ю» Україна приєдналася в 1995 р. (засновник ВООЗ). Основна мета: побудова навчально-виховного процесу, який би зміцнював можливості учнів різних вікових категорій, координація зусиль учасників навчально-виховного процесу; спрямування на

збереження і розвиток здоров'я в учнів; формування та розвиток культури здоров'я в учасників навчально-виховного процесу, організація їх життєдіяльності на позиціях здорового способу життя.

Виховна програма «Корисні звички», 1997 О. Романова (Міжнародна некомерційна організація Project HOPE) направлена на оволодіння учнями об'єктивними, відповідними віку знаннями, а також на формування здорових установок і навичок відповідальної поведінки, що знижують імовірність прилучення до вживання тютюну, алкоголю та інших психоактивних речовин.

Метою програми «Абетка харчування», 2010 (О. Ващенко, С. Свириденко, С. Чорновіл) є формування початкових знань і навичок з основ здорового харчування як способу збереження і зміцнення здоров'я молодших школярів [6, 1].

Виховна програма «Мистецтво бути здоровим», 2012 (Л. Пазініч) спрямована на формування навичок позитивної мотивації до здорового способу життя в учнів, профілактику негативних явищ в учнівському середовищі, надання переваг здоровому способу життя [2, 1].

На локальному рівні в українських загальноосвітніх школах здоров'язбережувальне виховання здійснюється за допомогою не тільки реалізації державних законів, освітньо-виховних і профілактичних програм, проектів, а й вивчення інтегрованого курсу «Основи здоров'я».

З 1986 по 2000 рр. відбувається розвиток валеологічних і педагогічних наук, створено програму «Основи валеології» та предмет шкільного компонента «Основи валеології» для учнів 1–10-х класів, які передбачають визначення індивідуального рівня здоров'я учнів на початку й у кінці навчального року. Уперше в Україні вищенаведені програми передбачали підготовку молодших школярів до формування, збереження, зміцнення, відтворення й передачі здоров'я. У програмах недостатньо приділено уваги руховому режиму, загартуванню молодших школярів, виробленню практичних знань, умінь і навичок в учнів, ознайомленню з діями молодших школярів у незвичайних і стресових ситуаціях тощо [8, 73–86].

Причиною зникнення валеології в загальноосвітніх навчальних закладах стало використання в деяких школах недержавних програм, які некоректно висвітлювали завдання валеології. На зміну валеології у 1999 р. прийшла нова дисципліна «Основи безпеки життєдіяльності» (1–11 класи) [5, 30]. До навчальної програми було введено розділ «Моє здоров'я», який передбачав ознайомлення школярів з питаннями особистої гігієни, дотримання режиму харчування, впливу шкідливих звичок (паління,

вживання алкоголю, наркотичних речовин) на розвиток дитячого організму, запобігання отруєнню грибами тощо. Отже, ознайомлення молодших школярів із засобами здорового способу життя відбувається поетапно та послідовно.

Згідно із Законом України «Про загальну середню освіту» у 2000 р. було розроблено Державний стандарт початкової загальної освіти, у якому зазначено, що освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» забезпечує свідоме ставлення учнів до власного здоров'я, сприяє фізичному розвитку, формує основи здорового способу життя.

У Державному стандарті початкової загальної освіти (зі змінами, 2005 р.) галузь «Здоров'я і фізична культура» містить такі змістові лінії, як: «Здоров'я людини», «Фізична, соціальна, психічна та духовна складові здоров'я». Проаналізувавши Державний стандарт початкової загальної освіти переконалися в тому, що в ньому відсутній моніторинг здоров'я молодших школярів.

З 1 вересня 2012 року розпочалося запровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти [1, 1378]. Він розроблений відповідно до мети початкової школи, ґрунтується на загальнолюдських цінностях і принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання й виховання, на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями та народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Здійснення здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах відбувається за допомогою інтегрованого курсу «Основи здоров'я і фізична культура» та міжпредметних зв'язків. Метою курсу є формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів на основі оволодіння знаннями про здоров'я та безпеку, практичними навичками здорового способу життя й безпечної поведінки, ціннісного ставлення до життя і здоров'я, сприяння їх фізичному, психічному, соціальному й духовному розвитку [7, 314].

Основними базовими поняттями програми визначено здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, уперше здоров'язбережувальну компетентність та здоров'язбережувальні компетенції [7, 315].

На вивчення дисципліни відводиться 1 година на тиждень, 34 години на рік (3 резервних), збільшено кількість практичних робіт.

Отже, проаналізувавши Державний стандарт початкової загальної освіти можна стверджувати, що в ньому простежується принцип наступності

та запровадження особистісно зорієнтованого підходу в навчально-виховний процес початкових класів, розроблено єдиний зміст стандарту для всіх мов навчання, уперше внесено та використано здоров'язбережувальні компетенції і технології, усунуто недоліки попередніх програм.

Специфіка здоров'язбережувального виховання у школах України становить ефективну організацію навчально-виховного процесу педагогами.

На підставі аналізу низки вітчизняних і російських джерел визначено, що найпоширенішими підходами до виховної роботи зі здоров'язбереження є: системний, структурний, комплексний, міжпредметний, цілісний, діяльнісний, творчий, індивідуальний, диференційований, особистісно зорієнтований.

Охарактеризувавши специфіку здоров'язбережувального виховання в початковій школі виокремлено такі принципи: неперервності, аксіологічного підходу до розуміння здоров'я, холістичного підходу, превентивності, гуманізації, культуровідповідності, природовідповідності, врахування вікових та індивідуальних особливостей, наочного прикладу, самовиховання, взаємодії сім'ї та школи, самореалізації, науковості й доступності, системності й наскрізності, інтегративності, відкритості, плюралізму, гуманізму, цілеспрямованості тощо.

Для того, щоб здійснювати здоров'язбережувальне виховання не тільки на уроках, а й у позакласній роботі, педагоги широко використовують індивідуальну, групову й колективну роботу. Ефективність процесу виховання залежить від уміння педагога правильно організувати виховний процес за допомогою форм і методів виховання. Серед форм і методів виховання молодших школярів найефективнішими, на нашу думку, є: бесіда, роз'яснення, переконання, позитивний і негативний приклад, метод вправ, контролю і самоконтролю, створення громадської думки, ситуаційно-рольова гра, проектування, метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, гра-драматизація. Їх застосування сприяє виробленню мотивації до ведення здорового способу життя в молодших школярів, уміння аналізувати ситуації та виокремлювати позитивних і негативних героїв, згуртуванню колективу, команди, заохочує учнів до діяльності, прояву себе та індивідуальних здібностей. Учням молодшого шкільного віку подобаються такі види терапії, як: казкотерапія, ігротерапія, звукотерапія, фільмотерапія, арт-терапія тощо.

Педагоги-організатори, учителі початкових класів, класні керівники й вихователі наголошують на особливій ролі позакласної роботи, яка впливає на формування і вироблення звички вести здоровий спосіб життя в учнів. Цьому сприяє проведення свят, змагань, екскурсій, конкурсів, здоров'язберезувальних акцій, ігор, виставок, тренінгів, круглих столів, диспутів, колективних творчих справ, відкритих заходів, гуртків за інтересами тощо.

Крім вищенаведених принципів, підходів, форм і методів виховання, учителі початкових класів виділяють здоров'язберезувальні технології. Погоджуємося з твердженням О. Ващенко та С. Свириденка про те, що здоров'язберезувальні технології – це сприятливі умови для навчання дитини у школі, оптимальна організація навчально-виховного процесу та повноцінний і раціонально організований руховий режим; сукупність форм, методів і засобів виховання, за допомогою яких педагоги здійснюють ефективну виховну діяльність, яка направлена на формування, збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління.

Н. Смирнов виокремлює кілька груп здоров'язберезувальних технологій: медико-гігієнічні, фізкультурно-оздоровчі, екологічні, технології гарантування безпеки життєдіяльності, здоров'язберезувальні освітні технології, соціально-адаптуючі та особистісно-розвивальні, лікувально-оздоровчі [9].

На підставі вивчення низки вітчизняних джерел з'ясовано, що валеологія в Україні зароджувалася поступово, на зміну одним програмам прийшли інші, більш удосконалені навчально-виховні і профілактичні програми та закони. Розроблено програми, проекти, закони та стратегії, якими повинні керуватися педагоги у процесі навчально-виховної діяльності. Створено виховні та профілактичні програми, за якими працюють деякі загальноосвітні заклади, розробляючи план реалізації цих програм у своїх школах. Запроваджений новий Державний стандарт початкової загальної освіти, який уперше ввів здоров'язберезувальну компетентність та здоров'язберезувальні технології, усунуто недоліки попередніх навчальних програм, збільшено кількість практичних робіт з «Основ здоров'я», які направлені на практичне здобуття знань, умінь і навичок молодшими школярами.

Висновки. Отже, специфіка здоров'язберезувального виховання в загальноосвітніх школах України полягає в ефективній організації педагогами навчально-виховного процесу, досконалому знанні й використанні ефективних, сучасних форм, підходів, принципів, методів і

технологій виховання, керуючись при цьому державними законами, програмами та стандартами, творчим підходом до педагогічної діяльності.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в розкритті прогресивних ідей польського досвіду для вдосконалення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх школах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 // Офіційний вісник України. – К., 2011. – № 33. – С. 1378.
2. Комплексна програма «Мистецтво бути здоровим» Стеблівської загальноосвітньої школи I–III ступенів імені І. Нечуя-Левицького на 2008–2009 н. р. – Стеблянськ, 2008. – 16 с.
3. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні [Проект] / [Горащук В. та ін.] / М-во освіти України, М-во охорони здоров'я України. – К., 1994. – 36 с.
4. Основні орієнтири виховання учнів 1–12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 р. № 1243. – К., 2011. – 56 с. – Режим доступу :
<http://uchni.com.ua/kultura/605/index.html>,
http://www.yrok.net.ua/load/vikhovna_robota/nacionalna_programa_vikhovannja_uchniv_1_12_klasiv/osnovni_orientiri_vikhovannja_uchniv_1_12_kh_klasiv/72-1-0-987
5. Програма з основ безпеки життєдіяльності для загальноосвітніх закладів України // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 1999. – № 22. – С. 3–30.
6. Програма курсу «Абетка харчування» [Електронний ресурс] // НМЛ виховної роботи і формування культури здоров'я КОІППО. – Кіровоград, 2013. – 7 с. – Режим доступу :
http://koippo414.at.ua/index/abetka_kharchuvannja/0-56.
7. Програма «Основи здоров'я» у 1–4 класах загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин [Електронний ресурс] / [Т. Бойченко, Т. Воронцова, О. Гнатюк, С. Гозак, О. Москаленко, В. Савченко] / М-во освіти і науки України. – К., 2012. – С. 314–330. – Режим доступу :
http://www.mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/ukr/12_osnovu_zdoro.pdf
8. Програма предмета шкільного компонента «Основи валеології» для учнів 1–10 класів [Проект] / [Горащук В. та ін.] // Шкільний курс «Валеологія» : зб. матеріалів. – К. : Освіта, 1994. – С. 73–86.
9. Смирнов Н. Здоровьесберегающие образовательные технологии в работе учителя и школы / Н. Смирнов. – М. : АРКТИ, 2003. – 284 с.

РЕЗЮМЕ

И. В. Мордвинова. Специфика здоровьесберегающего воспитания в школах Украины.

В статье освещена история развития и внедрения здоровьесберегающего воспитания в общеобразовательных школах Украины на государственном, региональном и локальном уровнях. Проанализированы государственные, образовательно-воспитательные и профилактические программы и проекты. Охарактеризованы особенности организации и осуществления здоровьесберегающего

воспитания в школах Украины, выделены наиболее эффективные подходы, принципы, формы, методы, средства и технологии воспитания.

Ключевые слова: *здоровьесберегающее воспитание, младшие школьники, школа, государственные образовательно-воспитательные и профилактические программы, проекты, специфика.*

SUMMARY

I. Mordvinova. *Specificity of health-saving education at schools of Ukraine.*

This article covers the historical conception and development of health-saving education in Ukrainian schools that opened on national, regional and local levels.

Health-saving education at the state level at secondary schools in Ukraine is realized through the adoption of a number of public projects, programs, and concepts: the State program «Physical Education – Health of the Nation» (1998); «Main directions of spirituality development and protection of morals and the formation of healthy way of life of citizens of Ukraine» (1999); the concept of the State program «Healthy Child in 2008–2017» (2007); project «Healthy family – healthy child» in 2008–2012 (2008); State program «Basic guidelines of upbringing 1–12th grades pupils of secondary schools of Ukraine» (2011); the WHO strategy «Health-2020: Ukrainian dimension» (2013) and National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period until 2021 (2013), etc. Health-saving education at the state level ensures the formation, preservation and promotion of health of young pupils, disease prevention, raising awareness of teachers, students and their parents of the basics in healthcare.

At the regional level were established educative and preventive programs, projects to improve the health of the younger generation by prevention of alcohol abuse, smoking, HIV/AIDS, drug addiction: «Health Promoting Schools» (1991), «Useful Habits» (1997), «Health through Education» (2006), «ABC diet» (2010), «Child’s health – wealth Ukraine!» (2011), «Let’s grow real people» (2011) and «The art of being healthy» (2012) and others. They are aimed at: strengthening the health of students of different ages, the formation and development of a culture of health among participants in the educational process, develop students’ healthy attitudes and skills regarding healthy lifestyles.

Local level includes the implementation of public law by general education institutions and teachers, educational and preventive programs, projects and study of the integrated course «Fundamentals of health». Under the new State Standard of Elementary School (2012), who first: put into health-saving competence and health-saving technologies; eliminated several shortcomings regarding previous training programs; increased the amount of practical work on «Health Basics», aimed at the practical learning KAS by younger students.

Thus, the specificity of health-saving education at secondary schools in Ukraine lies in effective organization of the educational process by teachers and a thorough knowledge and use of the most efficient and modern forms, approaches, principles, methods and techniques of education, guided by state laws, programs and standards and creative approach to their teaching activities.

Key words: *life-saving education, younger schoolchildren, school state educational and preventive programs projects, specifics.*